

“Antwerpen is de humuslaag van waaruit we werken”

Guy Cassiers

- 1960
- Behoort tot de top van de Europese theatermakers
- Zoon van de Antwerpse komiek en regisseur Jef Cassiers
- Sinds 2006 regisseur en artistiek leider van Toneelhuis Antwerpen
- Van 1998 tot 2006 artistiek leider van het Rotterdams Onafhankelijk Theater
- In 2009 won hij de elfde Europese Prijs voor Nieuwe Theatrale Realiteiten in Wrocław

Ivo Van Hove

- 1958
- Veelzijdige en internationaal georiënteerde theatermaker
- Sinds 2001 directeur van Toneelgroep Amsterdam
- Van 1997 tot 2004 festivalleider van het Holland Festival
- Vaste gastregisseur bij de New York Theatre Workshop
- In 2008 won hij samen met scenograaf Jan Versweyeld een Nederlandse oeuvreprijs

Wat verbindt toneel- en operaregisseren Ivo Van Hove en Guy Cassiers? Hun gesofisticeerd intermediaal theater, elk een bewerking van Wagners *Ring des Nibelungen*, hun maatschappijkritisch werk én het eredoctoraat voor algemene verdiensten dat ze op 2 april in ontvangst nemen op de Universiteit Antwerpen.

TEKST **KATRIEN VERREYKEN**

FOTO **JESSE WILLEMS**

W

at doet het met een mens als je een academische erkenning krijgt voor je artistieke

werk? Veel, zo blijkt. Zowel Ivo Van Hove als Guy Cassiers zijn verrast, maar zeer blij met het eredoctoraat voor algemene verdiensten. "Het fijne aan het eredoctoraat is dat het om een maatschappelijke waardering gaat, breder dan alleen vanuit het eigen veld. In een tijdsgeslacht waarin de kunstensector in het verdomhoekje wordt geduwd, is dit een belangrijk signaal", vindt Van Hove. "Het is een fantastische steun in de rug", beaamt Cassiers. "Ik vind het extra aangenaam dat de prijs uit Antwerpen komt. We zoeken met ons theater een taal die verder reikt dan het lokale, maar Antwerpen is wel de humuslaag van waaruit we globaal kunnen denken en werken."

Kruisbestuiving

Raakpunten tussen beide heren en de universiteit zijn er genoeg. Wat weinigen weten, is dat Van Hove zijn kandidaatsdiploma rechten behaalde, met onderscheiding. Maar in de licenties brak hij zijn academische studie bewust af: "Ik realiseerde me opeens dat ik wellicht – als ik zo verder zou gaan – ineens advocaat zou zijn, en dat wilde ik niet. Ik heb toen nog een persoonlijke brief gekregen van hoogleraar Familierecht Alfons Heyvaert. Hij vroeg me of ik alsjeblieft wilde terugkomen. Die brief heeft me wel ontroerd, maar mijn hart lag in het theater en mijn besluit stond vast." Maar verloren jaren waren het voor Van Hove allerm minst: "Ik heb ervaren dat die twee jaar UFSIA me ongelooflijk veel kracht hebben gegeven. Ik heb er geleerd helder en analytisch te denken, veel informatie op korte tijd te assimileren en gedisciplineerd te werken. Allemaal vaardigheden die me in mijn huidige job zeer goed van pas komen." De kruisbestuiving gaat verder dan dat: er zijn nauwe contacten met de opleiding cultuurmanagement in de vorm van gastlezingen en colloquia, en diverse scripties werden al

uitgevoerd binnen Toneelhuis. Onze unieke opleiding theaterwetenschappen biedt voor beide heren een meerwaarde in de Vlaamse theaterwereld. "Theatercriticus Carlos Tindemans zette theaterwetenschappen meer dan 30 jaar geleden op de kaart, en hij kwam ook echt naar ons kijken", herinnert Van Hove zich. "Heel wat theaterwetenschappers staan nu in het veld als dramaturg, recensent, regisseur of intendant van een kunstencentrum. Ze zijn zeer bepalend voor hoe het landschap er nu uitziet", vult Cassiers aan. "Wat ik mooi vind, is dat het docentenkorps van de opleiding een goede mix biedt van wetenschappers en observatoren enerzijds, en mensen die een voet in het veld hebben anderzijds", vindt Van Hove.

Kunst in het onderwijs

Beide theatermakers willen jongeren mee krijgen naar de theater- en operazalen. "Als je een kind laat kiezen wat het eet, dan kiest het frietjes en spaghetti. Het is aan de ouders om het kind een rijker aanbod te laten ontdekken, dat meestal nog gezonder is ook. Dat is in simpele bewoordingen wat kunst kan zijn", vindt Cassiers. "In Nederland zijn de kunsten bijna volledig uit het onderwijs verdwenen", weet Van Hove. "En dat is geen positieve tendens. Het is belangrijk kinderen en jongeren vroeg met kunst in aanraking te laten komen." Cassiers laat studenten geregeld een traject volgen met Toneelhuis: "We proberen een open ruimte te creëren naar de studenten. We houden ook geregeld open repetities om buitenstaanders te laten zien hoe onze

acteurs op de Bühne moeten 'zoeken', en wat een hard labeur het soms is om tot een degelijk resultaat te komen."

Intermediaal theater

Zijn Cassiers en Van Hove elkaars artistieke klankbord of veeleer concurrenten? "We kennen elkaar uiteraard goed", vertelt Van Hove. "We zijn immers samen aan de weg beginnen timmeren. Ik spiegel me niet aan Guy om mezelf te definiëren, maar ik heb wel veel respect voor hem. Onze manier van werken is heel anders, maar de acteurs die we goed vinden, overlappen wel eens. Dat is wellicht niet toevallig."

"Jan Fabre, Jan Lauwers, Anne Teresa De Keersmaeker, Ivo en ik: we volgden elkaar, maar we waren tegelijkertijd op zoek naar onze eigen taal, onze eigen expressievorm", vertelt Cassiers. "We verzetten ons in het begin tegen alles. We waren adepten van de *No Future*-generatie: roepen en tieren hoe fout het zat in de samenleving, het nihilisme was groot. We zetten ons af tegen het gesubsidieerde theater van toen, maar tegelijkertijd wilden we wel dat zoveel mogelijk mensen naar ons kwamen kijken." Cassiers en Van Hove vonden die eigen taal onder meer in het gebruik van multimedia-technieken en videoprojecties op de Bühne.

Waar het Cassiers gaat om de wisselwerking tussen verschillende media en wat dat zintuiglijk teweegbrengt bij de toeschouwer, probeert Van Hove muren te slopen tussen woord en techniek, rede en emotie, vernieuwing en traditie. "De technologie is er de laatste jaren enorm snel op vooruitgegaan. Theater was altijd al een spons van de samenleving. Het incorporeren van verschillende disciplines in het theater is een kwestie van bij de tijd te blijven", vindt Van Hove. "Maar ik gebruik die middelen alleen als ze nodig zijn om er de meest exclusieve voorstelling ter wereld van te maken." →

Foto Kunt Van der Elst

"Theater was altijd al een spons van de samenleving", zegt Guy Cassiers. Foto: een beeld uit zijn bewerking van *MacBeth*.

Vier coproducties

Op woensdag 26 maart, een week voor de uitreiking van de eredoctoren, gaat in de Bourla *Hamlet vs Hamlet* in première, de eerste van vier coproducties van Toneelhuis en Toneelgroep Amsterdam. Het is de eerste keer dat een samenwerking tussen Guy Cassiers en Ivo Van Hove ook daadwerkelijk in een aantal theaterstukken uitmondt.

Foto Jan Veenendaal

“Kunst is een absolute noodzaak voor een samenleving”, zegt Ivo Van Hove, hier in actie tijdens een repetitie.

→ “Als wij met video werken, spelen we vooral met illusies die gecreëerd en vervolgens gedeconstrueerd worden”, legt Cassiers uit. “We bekijken een thema vanuit diverse oogpunten, we appelleren in onze stukken aan de creativiteit van de toeschouwer en spreken de kunstenaar in hem of haar aan.”

Macht en onmacht

Zowel Cassiers als Van Hove gebruikten die nieuwe beeldtaal ook in hun bewerking van Wagners vierdelige operacyclus *Der Ring*

des Nibelungen, met wisselend succes. Cassiers bewerkte de opera voor de Scala in Milaan en de Staatsoper in Berlijn en moest vaak opboksen tegen traditionalistische Wagnerfans die het niet zo begrepen hadden op zijn videoprojecties. Van Hove kende minder tegenkanting in zijn bewerking voor de Vlaamse Opera, maar merkte toch dat hij bij elke voorstelling een zenuw van de samenleving raakte. In zijn versie van de *Ring* stond de angst voor verandering centraal. Bij Cassiers ging de

Ring vooral over het failliet van oude structuren en ideologieën, en over de incestueuze manier waarop de macht zich terugtrekt en alle realiteitszin verliest.

Het thema van de macht lijkt trouwens een constante in Cassiers' werk. Ook in zijn *Trip-tiek van de macht* – met *Mefisto for ever*, *Wolfskers* en *Atropa* – is het thema prominent aanwezig. Ze is weliswaar in een esthetisch kleedje gestoken, maar de striemende maatschappijkritiek lijkt de laatste jaren almaar luider te klinken.

“Ik heb een voorliefde voor slechteriken”, bekent Cassiers. “Ze staan voor een samenleving die zich isoleert, vaak uit hoogmoed, en die op een heel behoudsgezinde manier de macht naar zich probeert toe te trekken. Ik merk dat ik nu meer dan vroeger de nood voel om het publiek *tools* aan te reiken om met die materie iets te doen in hun eigen leven.”

“De politieke gebeurtenissen van de laatste jaren beïnvloeden ook meer en meer mijn werk”, getuigt Van Hove. “Sinds 9/11 en de moord op Theo Van Gogh en Pim Fortuyn is de Nederlandse maatschappij verhard. Nederland als gidslan van de tolerantie is niet meer. De doos van Pandora is opengegaan en de maskers zijn gevallen. Dat wil ik tonen in mijn stukken, maar tegelijkertijd heb ik ook nood aan zachtheid en tederheid als tegenwicht. In mijn opera *La Clemenza di Tito* breekt de Romeinse keizer Titus met de oude politieke cultuur. Hij doorbreekt het principe ‘oog om oog, tand om tand’ en zoekt een humane oplossing. Clementie, het bestaat nog maar weinig in de huidige politiek.”

Relevante kunst

Geen hermetische kunst bij Van Hove en Cassiers, maar één met een duidelijke boodschap. Vorig jaar lanceerde Cassiers nog een oproep tot dialoog in de media naar aanleiding van krantenartikels van onder meer Bart De Wever waarin de kunstensector als elitair en gesloten werd afgeschilderd.

“De politieke discussie is toen verkeerd gevoerd in de kranten. Er werd geroepen en

gescholden en er was geen dialoog meer mogelijk. Ik denk dat dit schokmoment ook voor de sector heilzaam was. We werden gedwongen na te denken over onze status en over de verantwoordelijkheid van cultuur in de samenleving. Intussen loopt de campagne www.mijndagelijkseportiekunst.be en zijn er debatten en publicaties, die een apotheose moeten bereiken net voor de verkiezingen. De hoofdboodschap? Kunst is wel degelijk relevant.”

“Meer nog, kunst is een absolute noodzaak voor een samenleving”, meent Van Hove. “Je wordt geconfronteerd met een verbeelde wereld en in die fictie komen onze grootste angsten, onze ergste nachtmerries en onze diepste verlangens aan bod. Dat waarvoor we afgrijzen hebben in de werkelijkheid, zien in het theater, zodat we de gewelddadige destructieve instincten diep in ons een plaats kunnen geven. Kunst is daartoe echt een zuiveringsstation.”

“Daarnaast is kunst ook een zoektocht naar het sublieme, naar wat je voortstuwt”, vult Cassiers aan. “We durven woorden als ‘schoonheid’ en ‘bekoring’ bijna niet meer gebruiken omdat de marketingwereld ermee aan de haal is gegaan, maar vroeger werden die begrippen vanuit de kunst gecreëerd en gekneed. We moeten ze opnieuw claimen.” “De kunst in België heeft vele troeven in handen. Er is hier een ongelooflijke culturele rijkdom waar we echt trots op mogen zijn, maar dat zijn we te weinig”, vindt Cassiers. “Als iets succesvol is, zetten we er meteen vraagtekens bij.”

“We zijn *the guys next door* geworden”, beaamt Van Hove. “We worden als vanzelfsprekend beschouwd. De grote kwaliteit van ons theaterlandschap wordt te weinig naar waarde geschat. In New York noemen ze me een *bad boy* en een iconoclast. Daar voel ik me goed bij. De regels een beetje overtreden zonder de boel op te blazen. Dat is de kunst.” ■

University of Antwerp honours two Flemish theatre directors

On 2 April, Guy Cassiers and Ivo Van Hove will receive honorary doctorates from the University of Antwerp. Cassiers is one of Europe's best theatre directors. He is known for his sophisticated multimedia theatre, a refined choreography of theatre, video, visual art and literature. His eccentric style has been widely praised both in Belgium and abroad, and he has won many important awards. He has been the artistic director of Toneelhuis in Antwerp since 2006. Stage productions by Cassiers have been performed in Vienna, Dublin, Duisburg, Berlin, Zurich and Paris. He has spent much of the last three years travelling to Berlin and Milan, where he has been directing *Der Ring des Nibelungen*, a four-part opera cycle by Richard Wagner. Ivo Van Hove is a versatile and internationally orientated theatre director. Geographically, he likes to colour outside the lines: his productions have been performed on international stages and he has worked with German, American, Dutch and Belgian actors. From 1997 to 2004, Van Hove managed the Holland Festival, where he presented an annual selection of international theatre, dance and opera productions. Van Hove has mastered many genres, directing a television drama series, a film, various operas and even a musical (*Rent*). He has also received many accolades for his work, including two Obie Awards for Best Direction of an Off-Broadway production in New York.

Vier toppers krijgen eredoctoraat

De Faculteit Politieke en Sociale Wetenschappen eert **prof. dr. Rebecca Blank**, rector van de University of Wisconsin (Madison, VS). Als gerenommeerd academica op het vlak van armoede- en sociaal beleidsonderzoek maakte ze de overstap naar het Witte Huis, en werkte ze onder de presidenten Clinton en Obama.

Prof. dr. Paul Collier van Oxford University (Londen) is de uitverkorene van de Faculteit TEW. Hij is specialist Afrikaanse economie, maar behandelt ook de effecten van ontwikkelingshulp en problemen met democratie in lage-inkomenslanden. De Faculteit Geneeskunde en Gezondheidswetenschappen betuigt eer aan **prof. dr. Haruo Sugiyama** van de Osaka University Graduate School of Medicine (Japan). Sugiyama heeft een belangrijke, innovatieve en universele bijdrage geleverd aan de behandeling van kanker. De keuze van de Faculteit Letteren en Wijsbegeerte viel op **prof. dr. Sandra Hale** van de University of New South Wales (Australië). Hale is op korte tijd uitgegroeid tot een wereldautoriteit op het vlak van gemeenschapstolken, meer bepaald sociaal- en gerechtstolken.

MEER LEZEN

uantwerpen.be/eredoctoraten2014